

SOSYAL BASKINLIK YÖNELİMİ VE EMPATİNİN SURİYELİ SIĞINMACILARIN TEHDİT OLARAK ALGILANMASI İLE İLİŞKİLERİ: ÇANKAYA VE ALTINDAĞ ÖRNEKLERİYLE BİR YAPISAL EŞİTLİK MODELİ*

Ali Mertcan KÖSE¹, Ulaş SUNATA², Eylem DENİZ³

Öz

Suriyeliler 2011 yılından beri Suriye'deki savaş ortamından dolayı ülkelerini terk etmek ve başta komşu ülkeleri Türkiye, Ürdün ve Lübnan olmak üzere farklı ülkelere sığınmak zorunda kalmışlardır. Türkiye'de 2018 yılında 3,6 milyonun üzerinde geçici koruma altında olan Suriyeli yaşamaktadır.

Bu çalışmada Ankara'da Suriyeli göçmen sayısının yoğun olduğu Altındağ ve az olduğu Çankaya ilçelerinde yerel halkın endeksler aracılığıyla Suriyelilere ilişkin algıları ölçülmüştür. Araştırma kapsamındaki bu iki ilçede yaşayan 818 kişi ile yapılan anket çalışmasında sosyal baskınlık yönelimi, empati ve tehdit ölçmek üzere beşli likert ölçeklerden oluşan nicel veri elde edilmiştir. İlgili veride sosyal baskınlık, sosyal eşitlik, empati, sosyoekonomik tehdit ve politik tehdit olarak elde edilen değişkenler ile yapısal eşitlik modellemesi yapılarak ölçeklere ilişkin kurulan altı hipotez test edilmiştir. Kişilerin sosyal baskınlık ve sosyal eşitlik alt boyutlarıyla sosyal baskınlık yönelimleri ve empatilerinin Suriyeli sığınmacıların sosyoekonomik tehdit ve politik tehdit olarak algılanmaları ile etkileşimi her iki ilçe için Gruplararası Temas Kuramı ve Birleşik Tehdit Kuramı gibi ilgili kuramlar temelinde karşılaştırmalı analiz edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sosyal Baskınlık Yönelimi, Empati, Tehdit, Yapısal Eşitlik Modellemesi,

Algı, Mülteciler

* Bu çalışma Ali Mertcan Köse'nin "Yapısal Eşitlik Modelleri ile Suriyeli Göçmen Algısı üzerine Sosyolojik bir Uygulama-Çankaya ve Altındağ Örneği" isimli yüksek lisans tezindeki araştırma üzerinden geliştirilmiştir.

¹ Doktora öğrencisi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İstatistik Bölümü, e-posta: alimertcankose@gmail.com

² Doç. Dr., Bahçeşehir Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, e-posta:ulas.sunata@eas.bau.edu.tr

³ Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İstatistik Bölümü, e-posta: eylem.deniz@msgsu.edu.tr

RELATIONSHIPS OF SOCIAL DOMINANCE ORIENTATION AND EMPATHY WITH PERCEPTION OF SYRIAN REFUGEES AS THREAT: STRUCTURAL EQUATION MODELING WITH THE EXAMPLES OF ÇANKAYA AND ALTINDAĞ

Abstract

Syrians have been obligated to leave their country and seek to asylum to the different countries mainly their neighbor countries; Turkey, Jordan and Lebanon. At the year of 2018, over 3,6 million Syrians live under temporary protection in Turkey

In this study, perceptions towards Syrian refugees in Ankara were measured by means of the indexes of local people in Altındağ district where Syrians are populated to a high degree and Çankaya district where Syrian are populated to a low degree. Based on the questionnaire survey with 818 people living in these two districts, quantitative data of five-point likert scales were obtained to measure social dominance orientation, empathy and threat. Six hypotheses are tested by structural equation modeling with attained variables as social dominance, social egalitarianism, empathy, socioeconomic threat and politic threat in the related data. Based on the related theories, mainly Intergroup Contact Theory and Integrated Threat Theory, interactions of sub-dimensions of social dominance orientation (social dominance and social egalitarianism) and empathy with the perception towards Syrian refugees (socioeconomic threat and political threat) are analyzed comparatively for both districts.

Keywords: *Social Dominance Orientation, Empathy, Threat, Structural Equation Modeling, Perception, Refugees*

Giriş

Göçe dair genel yazın zorunlu göçü kişilerin kendi istekleriyle yaşadığı ve çalıştığı ortamı değiştirerek başka bir yerleşim bölgesinde yer edinmesi olarak tanımlanan gönüllü göçten ayırır. Çatışma, savaş, afet gibi yaşanan ortamdan ayrılmayı mecburi kılan göçlere ise zorunlu göç denir. Zorunlu göçe dair uluslararası ölçekte haklar ve yasal statü tanımları ancak 2.Dünya Savaşı sonrası itibariyle yapılmaya başlandı. İlk kez sığınma hakkı tanımı 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi 14. Maddede “herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır” şeklinde tanımlandı. Ardından 1951 yılında Birleşmiş Milletler Cenevre Sözleşmesi ile mülteci kavramı “ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönmeyen veya dönmek istemeyen kişi” şeklinde tanımlandı.

1951 Cenevre Sözleşmesi bağlamındaki coğrafi çekinceyi kaldırmayan Türkiye hala yasal olarak mülteci statüsünü sadece Avrupa ülkelerinden gelen bireylere vermektedir. Bu nedenle, Avrupa dışındaki ülkelere gelen mülteciler “şartlı mülteci” statüsüne sahip olabilmektedirler ve an itibariyle başta Suriyeliler olmak üzere Türkiye’deki çoğu mülteci “geçici koruma” statüsü kapsamındadır. Suriye’deki savaştan kaçarak Türkiye’ye sığınan insanlar yasal olarak (*de jure*) “misafir” olup aynı zamanda onları fiili (*de facto*) olarak “mülteci” yapan “geçici koruma statüsü” altındadırlar. Suriye krizi Türkiye sığınma ve mülteci sisteminde önemli bir kırılma noktası olarak görülebilir. Nitekim mülteci evrenindeki hem nitel hem de nicel önem son yıllarda artmış ve Türkiye’nin sığınma sistemi ve bu sistemin uygulanabilirliği bütün taraflar için önemli hale gelmiştir.

2011 yılında Suriye’deki iç karışıklıklardan dolayı ülkelerini terk etmek zorunda kalan Suriyeliler, en çok komşuları olan Türkiye, Ürdün ve Lübnan’a sığınmak zorunda kalmışlardır. Jeopolitik konumundan dolayı Türkiye, Suriyelilerin en sık tercih ettiği ülkelere birisi olup, yıldan yıla Suriyeli nüfusun artışına sahip olmuştur. Günümüzde Suriyeli sığınmacıların Türkiye’nin her yerinde konumlanmış ve sayısı 3.559.679’ya ulaşmıştır (GİGM, 2018). Türkiye nüfusunun %4,5’i düzeyinde olan geçici koruma altındaki

Suriyeliler ülkenin farklı yerlerine dağılmaları göçmenler ile ülke vatandaşları arasında farklı düzeylerde etkileşime neden olmaktadır. Bu etkileşimin Suriyeli sığınmacılara dair algı olarak yansımalarını incelemek amacıyla yerelde bir çalışma yapmanın önemi büyüktür.

Önyargı, grup içi kişilerin grup dışı üyeler nezdinde özellikle algılanan bir tehdit okumasıdır. Göçmenlere karşı önyargıyı Birleşik Tehdit Kuramı (*Integrated Threat Theory*) ile açıklayan açıklayan Stephan, Ybarra ve Bachman'e göre (1999), etkileşim halindeki sosyal gruplar arasında algılanan tehdit; (i) gerçekçi, (ii) sembolik, (iii) gruplar arası anksiyete ve (iv) olumsuz stereotip tehdit bileşenlerinden oluşmaktadır. Gerçekçi tehditler, grup içi varlığa yönelik, grubun sahip olduğu politik ve sosyoekonomik güce karşı tehditlerdir. Bunlar grup içindeki kişileri fiziksel veya maddi yönden etkilerler. Bu kişilerin mikro düzeyinden ziyade, toplumun makro düzeyinde etkili olan bir tehdit türüdür. Genel anlamda toplumun refahını etkiler. Gruplar arası çatışma algısını hem sübjektif hem de objektif olarak vurgulayan bir teoridir (Stephan, Ybarra ve Bachman, 1999). Sembolik tehditler söz konusu olduğunda, öncelikli olarak ahlaki grup farklılıkları ile ilgili konuların ön plandadır. Buradaki farklılıklar gruplardaki; değerler, normlar, standartlar, inançlar ve tutumlardan oluşur. Sembolik tehdite göre, tehdit grup içi dünya görüşüne yöneliktir. Bu tehditler, grup içi değerlerin ahlaki doğruluğuna olan inançtan kaynaklanır. Etnomerkeziyetçi grupları oluşturan öncü grup üyelerinin, grupların diğerlerinden üstün olduğunu düşünmelerine inandırmaktadır. Farklı değerlere ve inançlara sahip gruplar, grubun etnik merkezli dünya görüşünü tehdit etmekte, bu da bu gruplara karşı düşmanlığa yol açmaktadır. Ayrıca Stephan ve Stephan (1985) tarafından yapılan gruplar arası anksiyeti üzerine yapılan çalışmalar ile insanların kendileri için olumsuz etkilerden, utanma, reddetme, alay etme ya da sömürülme gibi endişeleri olduğundan gruplar arası etkileşimlerde kişisel olarak bir tehdit içerisinde oldukları ifade edilmiştir. Gruplar arası anksiyete modelinde, eğer gruplar arasında daha önce çatışma ortamı varsa veya kişisel temasları az ise, gruplar arasında yüksek bir anksiyete ilişkisinin olacağı öne sürülmektedir. Son olarak negatif stereotip, sosyal etkileşime yönelik beklentiler sağlamak, davranış açıklamalarını ifade etmek ve azınlık gruplarının itaatini haklı çıkarmak gibi çeşitli işlevlerin yerine getirilmesinden oluşmaktadır. Bu nedenle, olumsuz klişeler çoğu zaman grup

üyelerinin davranışlarını açıklamak için olumsuz düşüncelere ve dolayısıyla onlara ayrımcılık yapmalarına neden olur.

Önyargıyı açıklarken tehdit çalışmaları ile birlikte sosyal baskınlık ve empati kuramları da değerlendirilir. Sosyal baskınlık kavramı büyük ölçüde toplumsal baskınlık yönelimi olarak adlandırılan bireysel farklılık değişkeni veya grup içi baskınlık ve dışsal gruptan üstün olma arzusu olarak ifade edilir (Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994). Azınlık grup kavramına karşılık olarak baskın grup, zenginlik, itibar ve politik etki içeren toplumun kaynaklarının orantısız payını emreden ayrıcalıklı bir ifadedir. Sosyal baskınlık yönelimi ile ırkçılık, cinsiyetçilik, milliyetçilik, vatanseverlik, kültürel elitizm ve muhafazakârlık gibi gruplar arasındaki eşitsizliği teşvik eden tutumlar, ideolojik inançlar ve davranışlar arasında ilişki olduğu görülmektedir. Bu yüzden farklı olan gruplar arasındaki çatışma durumunu bu kavram ile net bir şekilde görmek mümkündür (Pratto, Sidanius ve Levin, 2006). Rekabet eden gruplar arasındaki çatışmayı en aza indirmek için toplumlar bir grubun başkalarına üstünlüğünü kabul eden, çoğaltan, teşvik eden veya lehine olan ideolojilerden uzaklaşmalıdır (Sidanius, Cling ve Pratto, 1991). Bununla birlikte, üstün veya aşağı grupların tanımlandığı mevcut mitler doğrultusunda birçok toplumda gruplar arasında bir eşitsizlik olduğu görülebilir. Kişilerin sosyal ve politik tutumlarının toplumlarda eşitsizliği gösteren ve güçlü insan profilini ön planda tutan bir değişken olduğu söylenebilir ve sosyal baskınlık yöneliminin düşük statü gruplarına yönelik ön yargının temel belirleyicilerinden biri olarak kabul edilebilir. Bu nedenle sosyal baskınlık yönelim teorisi grupları eşit olmayan olarak tanımlayan bir kavram olarak ifade edilebilir (Akbaş, 2010:13).

Sosyal baskınlık yönelimi ve ayrımcılığı Amasya ilindeki Alevi ve Sünni toplulukların sosyal kimlikleri ve iki grup arasındaki ilişki üzerinden inceleyen Akbaş (2010) çalışmasında; gruplar arasında topluluk içindeki dini iç grup özdeşimi, dini iç gruptan uzaklaşma, eşitliğe karşı olma, ilişki kalitesi, algılanan meşruiyet, iç gruba ve dış gruba yönelik algılanan ayrımcılık değişkenleri bakımından anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Hem Alevi hem de Sünni grupta dini iç grup özdeşimi ve sosyal baskınlık yönelimi değişkenleri meşruiyet ve istikrar algısının etkileri anlamlı düzeyde desteklenmiştir. Sünni

ve Alevi gruplarının eşitlik düzeyinin az olduğu, bundan dolayı anlamlı derecede ayrımcılığın olduğu; Sünni grup temelinde baskınlığın desteklendiği görülmüş, Sünni grup açısından ayrımcılığın yoğun olduğu belirlenmiştir.

Empati; sosyal bilimlerde, kişiyi anlama ve kişiye karşı kendini adapte ederek karşılık verme yeteneği sağlayan, duygusal iletişimde başkalarının duygularına karşı ve toplum yanlısı sosyal davranışları başarılı şekilde teşvik etmeye katkı sağlayan önemli bir bileşendir. Genel olarak ifade etmek gerekirse, bir başkasının duygu durumunun algılanması sonucunda doğru bir şekilde bu duyguyu gerçekleştirme yeteneğidir (Spreng, Mckinnon, Mar ve Levine, 2009). Empati tanımlarının her biri diğerleriyle özdeşleşmiş olsa bile, empatinin bilişsel, etkili veya davranışsal bileşenlerinin her birinin kombinasyonları vurgulanmaktadır. Gerçek insan fedakarlığının mümkün olarak araştırılmasında empati, tipik olarak, bir başka kişinin acı çekmesine, sempati, merhamet, hassasiyet ve benzeri duygularla karakterize olarak duygusal bir karşılık verme olayı olarak düşünülür. Bu duygusal cevabın, diğer bir kişinin refahı için bencil olmayan bir kaygıyla harekete geçirilen olumlu davranışlara yol açtığı önerisi empati-fedakarlık hipotezi olarak adlandırılmıştır (Fultz ve Schafer, 2013).

Türkiye'deki yerel halkın Suriyeli sığınmacıları tehdit olarak algılayışına dair yürütülen çalışmalarda (Karaoğlu, 2015, s.5; Keleş, Aral, Yıldırım, Kurtoğlu ve Sunata, 2016) gerçekçi tehdit ve sembolik tehdit üzerinde özellikle durulduğu görülmektedir. Türkiye vatandaşlarının Suriyeli göçmenler üzerine algısını inceleyen Karaoğlu (2015) çalışmasında sosyal uzaklığın genel tehdit tarafından yordandığı ve dış gruba yönelik olumsuz duyguların sosyal baskınlık, genel tehdit ve kültürel farklılık tehdidi tarafından yordandığını belirtir. Buna karşın, dış gruba yönelik olumlu duyguların sosyal baskınlık, sosyal eşitlik, empati ve genel tehdit tarafından yordandığı görülmüştür. Genel tehdit algısı ile ilişkili sosyal uzaklık kavramı Bogardus (1959) kişiler arası, kişi ile grup arası veya gruplar arasındaki sempatik anlama derecesiyle tanımlarken, Williams (1964) grup dışından biriyle etkileşimde yakınlığın kabulüne dair ilgili grup üyelerinin isteksizliği olarak tanımlar. Aynı şekilde Türkiye'deki gençlerin Keleş, Aral, Yıldırım, Kurtoğlu ve Sunata'nın (2016) çalışmasında Suriyeli göçmenlere dair tehdit algısında yaşadığı şehirdeki

mülteci oranının tehdit algısı üzerinde etkisinin olduğu belirlenmiştir. İlgili çalışmalar değerlendirilerek mülteci teması mümkün olan ve mümkün olmayan bir başka deyişle fiziksel uzaklıkların farklı olduğu örnekler üzerinde çalışılmasının önemli olacağı düşünülmüştür.

Fiziksel uzaklık ile sosyal uzaklık arasındaki ilişkiyi değerlendiren Gruplararası Temas Kuramı (*Intergroup Contact Theory*) farklı etnik ve ırksal kökenden gelen insanlarla daha fazla temasın yüksek düzeyde grup-dışı güven geliştireceğini iddia eder (Allport, 1954). Bu teoriye göre, çeşitlilik grup-İçi/ grup-dışı ayrımı ortadan kaldırır, grup-dışı dayanışmasını ve köprüleyen sosyal sermayeyi teşvik eder ve dolayısıyla da göçmen karşıtı olumsuz tutumları azaltır. Sosyal bilimciler bu kuramı gruplararası gerginlik ve uygunsuz tutumların nasıl azaltılabileceğini anlamak için önerirler. Gruplararası temas “açıkça tanımlanmış grupların üyeleri arasındaki yüz-yüze etkileşim” olarak tanımlanmıştır (Pettigrew ve Tropp, 2006: s. 754). Bu kuramının merkezinde gruplararası gerçek temasın farklı grupların üyeleri arasında temas fırsatları yaratarak daha olumlu tutumları teşvik edeceği yer almaktadır. İlgili temasın “optimum” ortam koşullar altında olduğu durumlarda (örneğin aynı durumdaki denk grup statüleri, ortak hedefler, grup-İçi dayanışma, ve yetkililerin veya kanunun desteği) gruplararası temasın grup-dışına karşı negatif tutumları azaltacağını vurgulamıştır (Allport, 1954; Pettigrew, 1998). Fakat günümüzde araştırmacılar (Dixon ve Rosenbaum, 2004; Pettigrew ve Tropp, 2006, 2008), Allport’un “ortam koşulları”nın olumsuz tutumların azalmasında güçlü etki sahibi olduğuna, ancak bu koşulların yokluğunda dahi gruplararası temasın gruplararası tutumları iyileştirip geliştirdiği konusunda fikir birliğindedirler. Gruplararası temasın sık olması, algılanan grup tehditinin azalmasına bağlı olarak gruplararası olumsuz tutumlar üzerinde yararlı etkilere sahiptir (Pettigrew ve Tropp, 2006; Stephan ve Renfro, 2002; Voci ve Hewstone, 2003). Bir diğer deyişle, diğer gruplarla düzenli olarak temaslarda bulunan grup üyeleri grup-dışındakilere dair daha az tehdit algıladığını belirtmiş ve dolayısıyla da daha az olumsuz grup-dışı tutumu sergilemişlerdir.

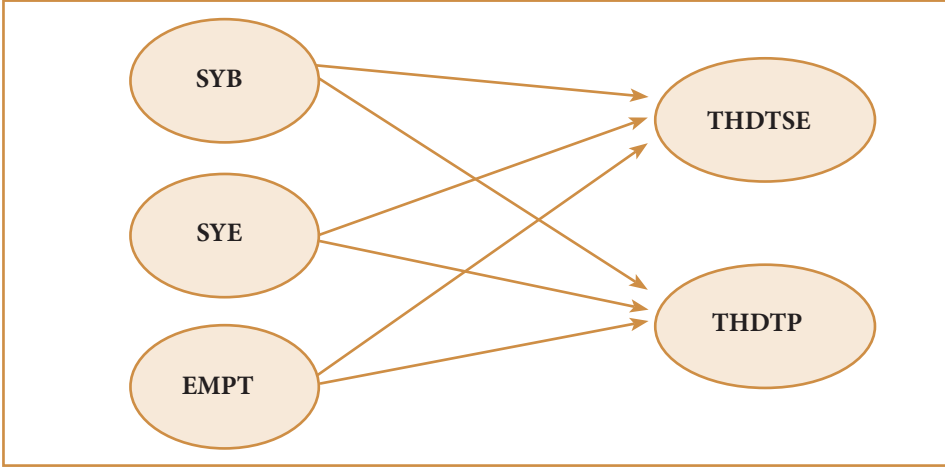
Gruplararası Temas Kuramını değerlendirmek üzere gruplararası temas için yaşanan yerdeki Suriyeli mülteci yoğunluğu temel alınmış ve çalışma örneklemini mültecilerin yoğun ve daha az yoğun yaşadığı iki ayrı ilçeden

seçilmiştir. Suriyeli sığınmacı sayısının görece çok olduğu yerel ile sığınmacı sayısının az olduğu yereli karşılaştırmanın gruplararası etkileşimi incelemek için kritik olduğu düşünülmüştür. Bu sebeple sınırda olmamasına rağmen 98.280 kişilik geçici koruma altında bulunan Suriyeli barındıran Ankara ili (Türkiye geneli şehirlerarası 12.sırada) pilot bölge olarak seçilmiştir. 2016 yılına göre; Ankara ilindeki Suriyeli göçmenlerin (61.465) %62,27'ü Altındağ ilçesinde (38.277) ve sadece %1,56'si Çankaya ilçesinde (959) yaşamaktadır (GİGM, 2016). Suriyeli göçmen sayısının yoğun olduğu Altındağ ve az olduğu Çankaya ilçelerinde ilçelerin sosyoekonomik durumları da göz önünde bulundurularak yerel halkın algılarını ölçmek amacıyla beşli likert ölçeklerden oluşan sosyal baskınlık yönelimi, empati ve tehdit soru tipleri ile anket çalışması yapılarak nicel veri analizi yapılmıştır.

Bu çalışmada yukarıda tanımladığımız tehdit altboyutlarından en çok kullanılan gerçekçi ve sembolik tehdit içeriklerinden kopmadan sosyoekonomik tehdit ve politik tehdit bağlamında yeniden okunarak farklı bir yaklaşımla daha birleştirilerek çalışma diğer çalışmalardan farklılaştırılmıştır. Azınlık gruplara dair önemli bir kuram girişimi olan Blalock'un 1967'deki çalışmasındaki ilgili iki ana hipotezi - politik tehdit ve ekonomik tehdit - Eitle, D'Alessio ve Stolzenberg (2002) siyahilere karşı ırkçı tehdit bağlamında değerlendirmişler. Politik tehdit hipotezine göre, politik egemenliği olan grup toplumda farklı bir sosyal grup oranı hızla arttığı durumda ilgili grubu kendine politik tehdit olarak görür. Ekonomik tehdit hipotezi ise, iş ve diğer belli ekonomik kaynaklara dair tehdittir. Stephan, Ybarra ve Bachman (1999) çalışmasındaki gerçekçi tehdit politik ve ekonomik tehditi içerirken, sembolik tehditin sosyal ve kültürel değerlere ilişkin olduğu görülmektedir. Türkiye'deki Suriyeliler bağlamındaki mevcut algılar tehdit boyutunun bu çalışmada politik tehdit ve sosyoekonomik tehdit şeklinde tasniflenmesinin daha manidar olacağı yönünde bir kanaat oluşturmaktadır.

Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) günümüzde daha çok sosyal bilimlerde uygulanmak üzere, birçok bilim dalında kullanılan, belirli bir teoriye dayalı olarak gözlenebilen ve gözlenemeyen değişkenlerin nedensel ve ilişkisel bir model içinde tanımlanmasına dayanan ve bu doğrultuda ilişkilerin açıklanmasına aracı olan çok değişkenli bir istatistiksel yöntemdir (Meydan ve

Şeşen, 2015). Bu yüzden YEM gözlenen değişkenler arasında gösterilen ilişki modellerini farklı biçimlerde kullanarak, araştırmacılar tarafından aynı temel amacın sağlanmasıyla teorik modeli test eder (Schumacker ve Lomax, 2004). Bu çalışmada YEM uygulanması yapılmasının nedeni; belli bir teorik yapıda oluşturulan modelin test edilmesidir. Böylece hem gözlenen değişkenler hem de gözlenemeyen değişkenler arasındaki ilişki incelenir. YEM analizi için modelin belirlenmesi önemli bir aşamadır. Yukarıda bahsettiğimiz kuramlardan yararlanarak SBET (Sosyal Baskınlık, Empati, Tehdit) yapısal eşitlik modeli adını verdiğimiz YEM Şekil 1'de görüldüğü gibi geliştirilmiştir.

Şekil 1: SBET (Sosyal Baskınlık, Empati, Tehdit) Yapısal Eşitlik Modeli
SYB: Sosyal Baskınlık, SYE: Sosyal Eşitlik, EMPT: Empati, THDTSE:
Sosyoekonomik Tehdit, THDTP: Politik Tehdit

SBET Modeli için bağımsız değişkenlerimiz *sosyal baskınlık* (SYB) ve *sosyal eşitlik* (SYE) alt boyutundan oluşan sosyal baskınlık yönelim ölçeği ve *empati* (EMPT) ölçeği; bağımlı değişkenimiz *sosyoekonomik tehdit* (THDTSE) ve *politik tehdit* (THDTP) alt boyutundan oluşan tehdit ölçeği olarak belirlenmiştir. Belirlenen SBET modeli ile sosyal baskınlık, empati ve tehdit yönelimleri arasındaki ilişkileri değerlendirmek amacıyla hipotezler kurulmuş, sosyal baskınlık ve empati yönelimlerinin tehdiide etkisi incelenmiştir. Sosyal baskınlık ve sosyal eşitlik alt boyutundaki sosyal baskınlık, empati ve sosyoekonomik ve politik tehdit alt boyutundaki tehdit yönelimlerine ilişkin alternatif hipotezler aşağıda ifade edilmiştir.

Hipotez 1: H_1 : Sosyal baskınlık yöneliminin Suriyelileri sosyoekonomik bir tehdit olarak görme ile ilişkisi vardır.

Hipotez 2: H_1 : Sosyal eşitlik yöneliminin Suriyelileri sosyoekonomik bir tehdit olarak görme ile ilişkisi vardır.

Hipotez 3: H_1 : Empatinin Suriyelileri sosyoekonomik bir tehdit olarak görme ile ilişkisi vardır.

Hipotez 4: H_1 : Sosyal baskınlık yöneliminin Suriyelileri politik bir tehdit olarak görme ile ilişkisi vardır.

Hipotez 5: H_1 : Sosyal eşitlik yöneliminin Suriyelileri politik bir tehdit olarak görme ile ilişkisi vardır.

Hipotez 6: H_1 : Empatinin Suriyelileri politik bir tehdit olarak görme ile ilişkisi vardır.

Bu hipotezler örneklem seçilimi kapsamında mültecilerin fazla ve az olduğu yerleşim birimlerinde ayrı ayrı analiz edilerek birbirleriyle karşılaştırılacak ve Gruplararası Temas Kuramı bu örneklerde değerlendirilecektir.

Araştırma Yöntemi

Ölçeklerle Oluşturulan Yapısal Eşitlik Modeli

Bu YEM çalışması için yukarıda bahsettiğimiz sosyal yönelimler ile ilgili ölçekler kullanılmıştır. Sosyal yönelim baskınlık, empati ve tehdit ölçekleri ile Türkiye’de Suriyelilere karşı olan algılar bağlamında ilgili üç sosyal yönelimin değerlendirilmek üzere tasarlanmıştır. Çalışmada Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle (1994) tarafından geliştirilen *sosyal baskınlık yönelim (SBY) ölçeği*, Spreng, Mckinnon, Mar ve Levine (2009) tarafından geliştirilen *empati ölçeği* ve Keleş, Aral, Yıldırım, Kurtoğlu ve Sunata (2016) tarafından geliştirilen *tehdit ölçeği* birleştirilerek bir yapısal eşitlik modeli kurulmuştur. Keleş ve arkadaşları (2016) tarafından geliştirilen tehdit ölçeği Türkçedir, diğer ölçeklerin Akbaş (2010) tarafından Türkçeye uyarlanan sosyal baskınlık yönelim ölçeği ve Karaoğlu (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan empati ölçeği çalışmada değerlendirilmiştir.

Pratto ve arkadaşlarının (1994) geliştirdiği SBY ölçeği daha önce Jost ve Thompson (2000) tarafından uygulanmıştır. Bu uygulamada sosyal baskınlık yönelim ölçeğindeki olumsuz ve olumlu sorular ayrılarak iki alt boyutta incelenmiş ve böylece *sosyal baskınlık* (SYB) ve *sosyal eşitlik* (SYE) alt boyutları oluşturulmuştur. Oluşturulan iki alt boyut üzerinden açıklayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi yapılarak, sosyal baskınlık ve sosyal eşitlik alt boyutları test edilmiştir.

Empati ölçeği ilk kez Hogan (1969) tarafından, sosyal özgüven, sakinlik, duyarlılık ve ayak uydurma şeklinde dört bileşenden oluşan ölçütler ile kullanılmıştır. Mehrabian ve Epstein (1972) tarafından duygusal empati ölçeği soruları olarak orijinal yapısı tekrar tanımlanmıştır. Bu ölçek duygusal empatiyi ölçen yedi alt ölçek ile gösterilmiştir. Bir diğer çalışma olan Kişilerarası Tepkisellik İndeksi (IRI), Davis (1983) tarafından sırasıyla bakış açısı ve hayal gücü ile kişisel sıkıntı ve empatik endişe çiftlerini ifade eden kavram olarak dört alt faktörden oluşan ölçek olarak geliştirilmiştir. Diğer taraftan belirli nüfusları belirlemek amacıyla geliştirilen çeşitli empati ölçekleri incelenerek empati ölçeği son halini almış ve kişinin empati yeteneğinin değerlendirilmesinde kullanılmıştır (Spreng, Mckinnon, Mar ve Levine, 2009).

Keleş, Aral, Yıldırım, Kurtoğlu ve Sunata (2016) tarafından geliştirilen tehdit ölçeği altyapısındaki teori, etkileşim halindeki sosyal gruplar arasındaki olası çatışmaların analizini gerçekleştirmek için oluşturulmuştur. İlgili ölçek sembolik tehdit ve gerçekçi tehdit alt başlıkları altında faktör analizinin uygulanması ile ölçülerek tasarlanmış ve soruların daha iyi anlaşılması amacıyla tehdit teorisi altyapısına entegre edilmiş sorular oluşturularak uygulanmıştır. Çalışmada tasarlanan ölçeğin geçerliliğini sağlamak için daha geniş örnekleme ulaşmak amacıyla anket web üzerinden online yapılmıştır. Verilerin online elde edilmesi daha büyük örnekleme sahip olmak için etkili bir yöntem olsa da, katılımcıların sorulara doğru yanıt vermemesi dezavantaj olarak değerlendirilmiştir (Keleş, Aral, Yıldırım, Kurtoğlu ve Sunata, 2016).

Örnekleme ve Analiz

Yüz-yüze olmayan çalışmalardan elde edilen verilerin hedef popülasyonu temsil etmesi konusunda kuşku duyulabilir ve katılımcıların online ortamda

doğru yanıtlar vermemesinin yanı sıra ölçeklerde çoğunlukla kayıp gözlem değerinin fazla olmasına neden olur. Diğer taraftan, Akbaş (2010) ve Karaoğlu'nun (2015) çalışmalarında değişken sayılarının fazla olması, uzun vakit alan anketi yanıtlayan katılımcıların yanıtları konusunda bir şüphe uyandırmaktadır. Karaoğlu çalışmasında Stephan (1985) geliştirdiği tehdit ölçeğini kullanılırken, bizim çalışmamızda Keleş, Aral, Yıldırım, Kurtoğlu ve Sunata (2016) geliştirdiği tehdit ölçeği kullanılmıştır. İlgili tehdit değişkenine etki eden sosyal baskınlık yönelimi ve empati değişkenlerinin doğrudan etkileri araştırılmış ve ortalama skorlardan ziyade ölçüm modellerinin tahmini ile elde edilen gizil değişkenler üzerinden regresyon analizi yapılmasıyla SBET yapısal eşitlik modeli kurulmuştur.

Bizim çalışmamızda R programında; sıralayıcı veriler için geliştirilen diyagonal ağırlıklandırılmış en küçük kareler yöntemi kullanılarak hipotezler test edilmiş, böylece veriden herhangi bir gözlem ve değişken çıkarılmadan hipotezler test edilmiştir. Bizim çalışmamızda olasılıklı örnekleme tekniklerinden biri olan basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak örnekleme çapı hesaplanmış olup, örnekleme çerçevesinin elde edilememesinden dolayı örneklem çapı rassal olarak elde edilememiştir. Çalışma analizinin gücünü arttırmak amacıyla, çalışma daha dar bölge de daha geniş örneklem çapı ile yüz yüze yapılmıştır.

Uygulama

Daha önceki çalışmalarda güvenilirliği bilinen ölçeklerin toplam skorlar üzerinden demografik değişkenler ile karşılaştırılması yapıldıktan sonra regresyon analizi yapıldığı ve genellikle kartopu örneklem tekniğinin tercih edildiği, soru sayısının fazla olduğu ve verinin online olarak elde edildiği dolayısıyla veride eksik gözlemlerin olduğu görülmüştür. Bu yüzden öncelikle anket formunun değerlendirilmesi ve verilerin elde edilmesinde oluşabilecek olası sonuçların tespiti amacıyla 100 kişilik bir pilot çalışma üzerinden açıklayıcı faktör analizi yapılarak bazı soruların araştırmadan çıkarılmasına karar verildi, basit tesadüfi örnekleme tekniğinden hesaplanan örneklem çapı ile yeterli sayıda örnekleme ulaşıldı ve anket yüz-yüze mülakat tekniği ile yapılarak kayıp gözlem değerlerinin oluşması engellendi. Uygulamada toplam skorlardan ziyade ham veri üzerinden normallik testi yapılarak,

verinin normal dağılmadığı görüldü ve gerekli parametre tahmin yöntemi kullanılarak model oluşturuldu. Gerekli uyum kriterlerinin test edilmesinden sonra model yorumlanması yapıldı.

Anket çalışması için hazırlanan sorular Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Etik Kurulu tarafından incelenmiş ve etik açıdan bir sakınca bulunmamıştır. Pilot çalışmada sosyal baskınlık ölçeği hesaplamak için 16, empati ölçeğini hesaplamak için 16 ve tehdit ölçeğini hesaplamak için 32 soru yer almıştır. Yukarıda bahsettiğimiz gibi bu toplanan verilere Açıklayıcı Faktör Analizi uygulanarak bazı sorular beklenen faktörlere yüklenmediği için çalışmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla anket formundan çıkarılmıştır. Model; sosyal baskınlık yönelim ölçeğinden 12 soru, empati ölçeğinden 7 soru ve tehdit ölçeğinden 21 soru olmak üzere oluşturulmuştur. Ayrıca analiz sonuçlarına göre; *Sosyal Baskınlık Yönelim* ölçeği, *Sosyal Yönelim Baskınlık* ve *Sosyal Yönelim Eşitlik* olarak iki düzeyde, *Tehdit* ölçeği ise *Tehdit Politik* ve *Tehdit Sosyoekonomik* olarak iki düzeyde modele dâhil edilmiştir. Anket formunda yer alan ölçeklere ait sorular EK 1, EK 2 ve EK 3 kısmında yer almaktadır. Ölçeklerdeki sorular 1 “Kesinlikle Katılmıyorum”, 5 “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde olup 5’li likert ölçeği ile değerlendirilmiştir.

Katılımcılar

Anket çalışması basit tesadüfi örneklem tekniği kullanılarak elde edilen örneklem çapı ile yüz yüze mülakat tekniğiyle 418 kişi Çankaya ilçesinden, 400 kişi Altındağ ilçesinden olmak üzere toplam 818 kişiye uygulanmıştır. Uygulanan ankette elde edilen demografik değişkenlere göre; Çankaya ilçesinde ankete katılanların 245’i (%58,6) kadın, 173’ü (%41,4) erkek, 164’nün (%39,2) bekâr, 244’nün (%58,4) evli, genel olarak yaşlarının 18-30 (%30,6) aralığında, gelir düzeyinin 2000-4000 (%28) aralığında ve üniversite mezunu (%59,3) olduğu söylenebilir. Altındağ ilçesinde ankete katılanların 192’i (%48,1) kadın, 207’si (%51,9) erkek, 100’nün (%25,06) bekâr, 288’nin (%72,18) evli, genel olarak yaşlarının 30-40 (%33,8) aralığında, gelir düzeyinin 1000-2000 (%39,6) aralığında ve lise mezunu (%29,82) olduğu söylenebilir. Demografik değişkenler ile ilgili bilgiler **Tablo 1**’de ayrıntılı bir şekilde verilmiş ve cevaplanmayan sorular tabloya dâhil edilmemiştir.

Tablo 1: Ankete Katılanların Demografik Özellikleri

		Çankaya		Altındağ		
Cinsiyet		Frekans	Yüzde		Frekans	Yüzde
		Kadın	245	58,6	Kadın	192
	Erkek	173	41,4	Erkek	207	51,9
	Total	418	100	Total	399	100
Yaş		Frekans	Yüzde		Frekans	Yüzde
	18-30	126	30,6	18-30	111	27,8
	30-40	59	14,3	30-40	135	33,8
	40-50	94	22,8	40-50	76	19
	50-60	103	25,0	50-60	45	11,3
	60-70	25	6,1	60-70	17	4,3
	70-80	3	0,7	70-80	5	1,3
	80+	2	0,5	80+	3	0,8
	Total	412	100,0	Total	392	100
Medeni Hal		Frekans	Yüzde		Frekans	Yüzde
	Bekâr	164	39,2	Bekâr	100	25,06
	Evli	244	58,4	Evli	288	72,18
	Diğer	10	2,3	Diğer	10	2,51
	Total	418	100	Total	398	100
Gelir Düzeyi		Frekans	Yüzde		Frekans	Yüzde
	1000'den az	61	14,6	1000'den az	75	18,8
	1000-2000	79	18,9	1000-2000	158	39,6
	2000-4000	117	28	2000-4000	121	30,33
	4000-6000	100	23,9	4000-6000	38	9,52
	6000-8000	41	9,8	6000-8000	6	1,5
	8000-10000	20	4,8	8000-10000	1	0,25
	Total	418	100	Total	399	100
Eğitim Düzeyi		Frekans	Yüzde		Frekans	Yüzde
	İlkokul	12	2,9	İlkokul	69	17,29
	Ortaokul	13	3,1	Ortaokul	68	17,04
	Teknikokul	11	2,6	Teknik Okul	9	2,26
	Lise	79	18,9	Lise	119	29,82
	Yüksekokul/Üniversite	248	59,3	Yüksek Okul/Üniversite	111	27,82
	Yükseklisans/Doktora	54	12,9	Yüksek Lisans/Doktora	9	2,26
	Hiçbiri	1	0,2	Hiçbiri	12	3,01
	Total	418	100	Okuma-Yazması Yok	1	0,25
				Okur-Yazar	1	0,25
				Total	399	100

Bulgular

Öncelikle araştırmanın güvenilirliğini ölçmek amacıyla güvenilirlik analizi uygulanmıştır. Bu analiz için hesaplanan alfa değerleri, birime ait toplam skorun ölçekteki her bir soruya ait puanların toplanması ile elde edilen ölçeklerde, soruların benzerliğini ya da yakınlığını ortaya koyan bir katsayıdır (Kalaycı, 2006). Bu katsayılar ile ölçekteki sorulardaki sapmalar tespit edilir ve sapmaların değerlendirilmesi ile çalışmanın güvenilirliği sınanır. Çankaya ve Altındağ ilçelerinde ankete cevap veren katılımcıların ölçeklere verdiği cevaplara göre **Tablo 2**'de yer alan Cronbach Alfa değerleri hesaplanmış ve değerlerin 0.8'den yüksek olduğu görülmüştür. Böylece katılımcıların sorulara verdiği yanıtlar yüksek derecede güvenilir bulunmuştur.

Tablo 2: Cronbach Alfa Değerleri

	Çankaya	Altındağ
Sosyal Yönelim Ölçeği	0.899	0.829
Empati Ölçeği	0.817	0.790
Tehdit Ölçeği	0.913	0.887

Ardından modelin parametre tahminlerine geçmeden önce uygun tahmini belirlemek için değişkenlerin normallik varsayımını sağlayıp sağlamadığına bakılmıştır. Henze-Zirkler çok değişkenli normallik testine göre verilerin normal dağılmadığı gözlemlenmiştir ($p < 0.05$). Bu bağlamda değişkenlerin normal dağılıma uygun olmaması durumunda kullanılan ağırlıklandırılmış en küçük kareler yöntemi denenmiş, fakat değişken sayısının fazla olması ve yeterli örneklem büyüklüğünün sağlanamamasından dolayı model tanımlanabilirliğinde sorun yaşanmıştır. Bu yöntem alternatif olarak küçük örneklem büyüklüğünde etkili olan diagonal ağırlıklandırılmış en küçük kareler yöntemi ile parametreler tahmin edilmiştir.

Uygulamada parametre tahminlerine geçilmeden önce modelin uyum iyiliği testleri incelenip modelin veriye uygunluğu test edilmiştir. Çankaya ve Altındağ ilçesi için kurulacak ayrı modeller için elde edilen uyum iyiliği değerleri **Tablo 3** ve **Tablo 4**'de verilmiştir. Bu tablolardaki uyum göstergesi değerlerine göre, iki ilçe için de belirlenen modelin veriye uyum gösterdiği söylenebilir.

Tablo 3: Çankaya İlçesi için Belirlenen Modelin Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İyiliği İndeksleri	Uyum Göstergesi	Sonuç
Ki-Kare/SD	$\leq 4-5$	2.71
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.08$	0.063
CFI	$0.90 \leq CFI \leq 1$	0.91
TLI(NNFI)	$0.90 \leq TLI \leq 1$	0.90
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0.10$	0.08

Tablo 4: Altındağ İlçesi için Belirlenen Modelin Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İyiliği İndeksleri	Uyum Göstergesi	Sonuç
Ki-Kare/SD	$\leq 4-5$	3.90
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.08$	0.08
CFI	$0.90 \leq CFI \leq 1$	0.90
TLI(NNFI)	$0.90 \leq TLI \leq 1$	0.90
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0.10$	0.10

Çankaya Örneği

Çankaya ilçesi için *Sosyal Baskınlık* ve *Sosyal Eşitlik* ölçeklerine ilişkin belirlenen ölçüm modelinde yer alan yol katsayıları ve anlamlılık değerleri **Tablo 5**'de verilmiştir. **Tablo 5** incelendiğinde *Sosyal Baskınlık* ve *Sosyal Eşitlik* ölçeklerini ölçmek için sorulan soruların hepsinin $p < 0.05$ olmasından dolayı %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu söylenebilir.

Tablo 5: Çankaya İlçesi Sosyal Baskınlık Yönelim Ölçeği Ölçüm Modeli Parametre Tahmini

	Yol Katsayısı	$P(> Z Z)$
SYB =~		
SBY_2	0.788	0.000
SBY_3	0.769	0.000
SBY_6	0.731	0.000
SBY_9	0.769	0.000
SBY_11	0.788	0.000
SYE =~		
SBY_1	0.603	0.000
SBY_4	0.852	0.000
SBY_5	0.788	0.000
SBY_7	0.787	0.000
SBY_8	0.730	0.000
SBY_10	0.761	0.000
SBY_12	0.861	0.000

Çankaya ilçesi için *Empati* ölçeğine ilişkin belirlenen ölçüm modelinde yer alan yol katsayıları ve anlamlılık değerleri **Tablo 6**'da verilmiştir.

Tablo 6: Çankaya İlçesi Empati Ölçeği Ölçüm Modeli Parametre Tahmini

	Yol Katsayısı	$P(> Z Z)$
EMPT =~		
EMPT_1	0.873	0.000
EMPT_2	0.803	0.000
EMPT_3	0.798	0.000
EMPT_5	0.436	0.000
EMPT_6	0.459	0.000
EMPT_9	0.681	0.000
EMPT_10	0.657	0.000

Tablo 6 incelendiğinde *Empati* ölçeğini ölçmek için sorulan soruların hepsinin $p < 0.05$ olmasından dolayı %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu söylenebilir. Çankaya ilçesi için *Sosyoekonomik Tehdit* ve *Politik Tehdit* ölçeklerine ilişkin belirlenen ölçüm modelinde yer alan yol katsayıları ve anlamlılık değerleri **Tablo 7**'de verilmiştir.

Tablo 7: Çankaya İlçesi Tehdit Ölçeği Ölçüm Modeli Parametre Tahmini

	Yol Katsayısı	$P(> Z Z)$
THDTSE =~		
THDT_2	0.762	0.000
THDT_3	0.662	0.000
THDT_5	0.530	0.000
THDT_6	0.696	0.000
THDT_10	0.633	0.000
THDT_12	0.650	0.000
THDT_13	-0.673	0.000
THDT_14	0.824	0.000
THDT_16	0.797	0.000
THDT_18	0.632	0.000
THDT_20	0.714	0.000
THDT_21	0.787	0.000
THDT_24	0.703	0.000
THDT_25	0.558	0.000
THDT_27	0.661	0.000
THDTP =~		
THDT_1	0.736	0.000
THDT_7	0.656	0.000
THDT_8	0.599	0.000
THDT_11	0.607	0.000
THDT_22	0.543	0.000
THDT_26	0.756	0.000

Tablo 7 incelendiğinde *Sosyoekonomik Tehdit ve Politik Tehdit* ölçeklerini ölçmek için sorulan soruların hepsinin $p < 0.05$ olmasından dolayı %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu söylenebilir. Anlamlı olarak belirlenen ölçüm modellerinden sonra gizil değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren yapısal modelin Çankaya ilçesi için elde edilen yol diyagramı **Şekil 2**'de ve katsayı tahminleri de **Tablo 8**'de verilmiştir.

Eşitlik (2)'de verilen modele göre *Sosyal Baskınlık* ve *Sosyal Eşitlik* ve *Empati* ölçeklerinin *Politik Tehdit* üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu %95 güvenle söylenebilir. Parametre katsayıları incelendiğinde *Sosyal Baskınlık* ve *Empati* ölçeği *Politik Tehdit* ölçeğini pozitif yönde etkilerken, *Sosyal Eşitlik* ölçeği negatif yönde etkilediği görülmektedir.

Tablo 9'da görülen hipotez test sonuçlarına göre, Çankaya ilçesinde yaşayan yerel halkın sosyal baskınlık ve sosyal eşitlik yönelimlerinin Suriyelileri sosyoekonomik bir tehdit olarak görmesi ile ilişkisinin var olduğu %95 güvenle söylenebilir iken, empati yöneliminin Suriyelileri sosyoekonomik bir tehdit olarak görmesi ile ilişkisinin olmadığı %95 güvenle söylenebilir. Sosyal baskınlık, sosyal eşitlik ve empati yönelimlerinin Suriyelileri politik bir tehdit olarak görme ile ilişkisinin var olduğu %95 güvenle söylenebilir.

Tablo 9: Çankaya İlçesi Hipotez testi sınaması

Hipotez1	Reddedilir.**
Hipotez2	Reddedilir.**
Hipotez3	Reddedilemez.
Hipotez4	Reddedilir.**
Hipotez5	Reddedilir.**
Hipotez6	Reddedilir.**

Çankaya'da yaşayan yerel halkın görece daha fazla sosyal statüye sahip olmaları ve Suriyelilere yönelik daha baskın tutumda bulunmalarından dolayı Suriyelileri tehdit unsuru olarak görmeleri beklenen bir sonuçtur.

Altındağ Örneği

Altındağ ilçesi için *Sosyal Baskınlık* ve *Sosyal Eşitlik* ölçeklerine ilişkin belirlenen ölçüm modelinde yer alan yol katsayıları ve anlamlılık değerleri **Tablo 10**'da verilmiştir.

Tablo 10: Altındağ İlçesi Sosyal Baskınlık Yönelim Ölçeği Ölçüm Modeli Parametre Tahmini

	Yol Katsayısı	$P(> Z Z)$
SYB =~		
SBY_2	0.764	0.000
SBY_3	0.795	0.000
SBY_6	0.618	0.000
SBY_9	0.648	0.000
SBY_11	0.762	0.000
SYE =~		
SBY_1	0.727	0.000
SBY_4	0.809	0.000
SBY_5	0.725	0.000
SBY_7	0.807	0.000
SBY_8	0.764	0.000
SBY_10	0.781	0.000
SBY_12	0.810	0.000

Tablo 10 incelendiğinde *Sosyal Baskınlık* ve *Sosyal Eşitlik* ölçeklerini ölçmek için sorulan soruların hepsinin $p < 0.05$ olmasından dolayı %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu söylenebilir. Altındağ ilçesi için *Empati* ölçeğine ilişkin belirlenen ölçüm modelinde yer alan yol katsayıları ve anlamlılık değerleri **Tablo 11**'de verilmiştir.

Tablo 11: Altındağ İlçesi Empati Ölçeği Ölçüm Modeli Parametre Tahmini

	Yol Katsayısı	$P(> Z Z)$
EMPT =~		
EMPT_1	0.861	0.000
EMPT_2	0.888	0.000
EMPT_3	0.801	0.000
EMPT_5	0.604	0.000
EMPT_6	0.475	0.000
EMPT_9	0.696	0.000
EMPT_10	0.602	0.000

Tablo 11 incelendiğinde *Empati* ölçeğini ölçmek için sorulan soruların hepsinin $p < 0.05$ olmasından dolayı %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu söylenebilir. Altındağ ilçesi için *Sosyoekonomik Tehdit* ve *Politik Tehdit* ölçeklerine ilişkin belirlenen ölçüm modelinde yer alan yol katsayıları ve anlamlılık değerleri **Tablo 12**'de verilmiştir.

Tablo 12: Altındağ İlçesi Tehdit Ölçeği Ölçüm Modeli Parametre Tahmini

	Yol Katsayısı	$P(> Z Z)$
THDTSE =~		
THDT_2	0.825	0.000
THDT_3	0.428	0.000
THDT_5	0.543	0.000
THDT_6	0.687	0.000
THDT_10	0.681	0.000
THDT_12	0.549	0.000
THDT_13	-0.540	0.000
THDT_14	0.769	0.000
THDT_16	0.808	0.000
THDT_18	0.670	0.000
THDT_20	0.682	0.000
THDT_21	0.751	0.000
THDT_24	0.527	0.000
THDT_25	0.494	0.000
THDT_27	0.516	0.000
THDTP =~		
THDT_1	0.725	0.000
THDT_7	0.590	0.000
THDT_8	0.663	0.000
THDT_11	0.631	0.000
THDT_22	0.607	0.000
THDT_26	0.781	0.000

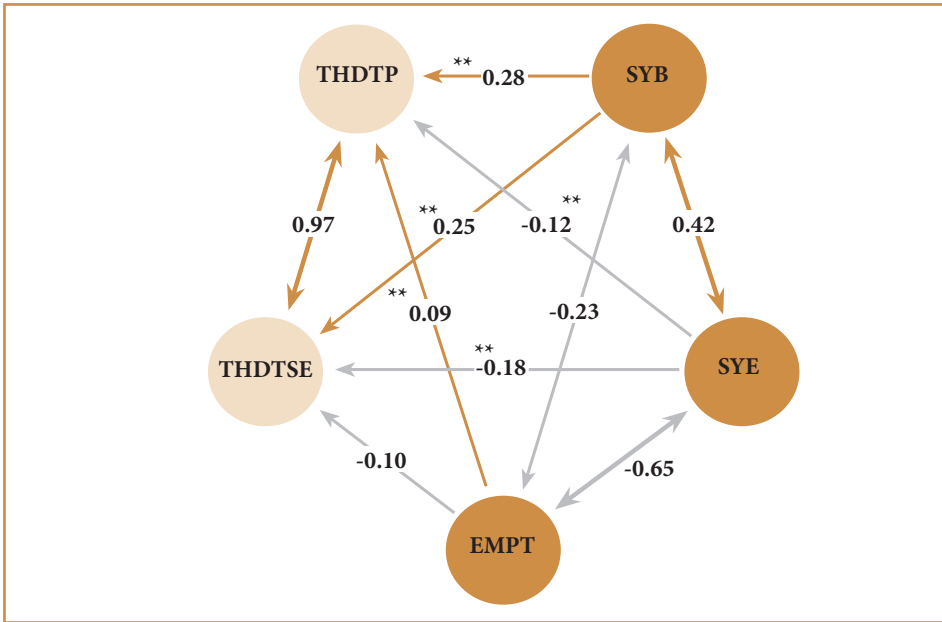
Tablo 12 incelendiğinde *Sosyoekonomik Tehdit* ve *Politik Tehdit* ölçeklerini ölçmek için sorulan soruların hepsinin $p < 0.05$ olmasından dolayı %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu söylenebilir.

Anlamlı olarak belirlenen ölçüm modellerinden sonra gizil değişkenler

arasındaki ilişkiyi gösteren yapısal modelin Altındağ ilçesi için elde edilen yol diyagramı **Şekil 3**'de ve katsayı tahminleri de **Tablo 13**'de verilmiştir.

Tablo 13: Altındağ İlçesi Yapısal Model Parametre Tahmini

		Yol Katsayısı	P(> z)
THDTSE ~	SYB	0.253	0.000
	SYE	-0.178	0.024
	EMPT	-0.096	0.161
THDTP ~	SYB	0.279	0.000
	SYE	-0.123	0.130
	EMPT	0.094	0.197

Şekil 3: Altındağ İlçesi Gizil Değişkenlerin Yol diyagramı (** $p < 0,05$)

$$\text{THDTSE} = 0.253(\text{SYB}) - 0.178(\text{SYE}) - 0.096(\text{EMPT}) \quad (3)$$

$$\text{THDTP} = 0.279(\text{SYB}) - 0.123(\text{SYE}) + 0.094(\text{EMPT}) \quad (4)$$

Eşitlik (3)'de verilen modele göre; *Sosyal Baskınlık* ve *Sosyal Eşitlik* ölççeklerinin *Sosyoekonomik Tehdit* üzerinde anlamlı bir etkisi varken, *Empati*

ölçeğinin etkisinin anlamsız olduğu %95 güvenle söylenebilir. Parametre katsayıları incelendiğinde *Sosyal Baskınlık* ölçeği *Sosyoekonomik Tehdit* ölçeğini pozitif yönde etkilerken, *Sosyal Eşitlik* ölçeği negatif yönde etkilediği görölmektedir.

Eşitlik (4)'da verilen modele göre *Sosyal Baskınlık* ölçeğinin *Politik Tehdit* üzerinde anlamlı bir etkisi varken, *Sosyal Eşitlik* ve *Empati* ölçeklerinin etkisinin anlamsız olduğu %95 güvenle söylenebilir. Parametre katsayıları incelendiğinde *Sosyal Baskınlık* ölçeğinin *Politik Tehdit* ölçeğini pozitif yönde etkilediği görölmektedir.

Tablo 14'de görölen hipotez test sonuçlarına göre, Altındağ ilçesinde yaşıyan yerel halkın sosyal baskınlık ve sosyal eşitlik yönelimlerinin Suriyelileri sosyoekonomik bir tehdit olarak görmesi ile ilişkisinin var olduğu %95 güvenle söylenebilir iken, empati yöneliminin Suriyelileri sosyoekonomik bir tehdit olarak görmesi ile ilişkisinin olmadığı %95 güvenle söylenebilir. Sosyal baskınlık yöneliminin Suriyelileri politik bir tehdit olarak görme ile ilişkisinin var olduğu %95 güvenle söylenebilir iken, sosyal eşitlik ve empati yönelimlerinin Suriyelileri politik olarak bir tehdit olarak görmesi ile ilişkisinin olmadığı %95 güvenle söylenebilir.

Tablo 14: Altındağ İlçesi Hipotez testi sınaması

Hipotez1	Reddedilir.**
Hipotez2	Reddedilir.**
Hipotez3	Reddedilemez.
Hipotez4	Reddedilir.**
Hipotez5	Reddedilemez.
Hipotez6	Reddedilemez.

Sonuç ve Tartışma

Çalışmada yer alan sosyal baskınlık, empati ve tehdit ölçekleri çoğunluk grup üzerinde bazı yönelimlerin ölçülmesinde kullanılmak üzere yer almış, katılımcıların sosyal baskınlık ve empati yönelimleri ile Suriyelileri tehdit olarak okuma arasındaki ilişki incelenmiştir. Daha önce yapılan çalışmalar ile yapısal eşitlik modeli kurulmuştur. Sosyal baskınlık yöneliminin azınlık

ve çoğunluk gruplar arasındaki ayrımı gösterdiği ve empati yöneliminin kişilerin kendini başka bir kişiye karşı uyumu ifade ettiği görüldü. Buna ek olarak; tehdit yöneliminde ise yöneltilen sorular ile çoğunluk grup olarak Türkiyelilerin Suriyelileri dair algısı incelenmiş ve azınlık grubu ne anlamda tehdit unsuru olarak gördüğü gözlemlenmiştir. Böylelikle bu çalışmada SBET adını verdiğimiz YEM ile yerelde yerel halkın Suriyeli mültecilere dair algıları üzerinde ileri istatistiksel analizler yapılmıştır.

Uygulamada Suriyeli göçmen nüfusunun yoğunluklarına göre Ankara'nın seçilmiş iki ilçesinde yaşayan halkın düşüncelerine yer verilmiştir. Sığınmacılarla daha iç içe olan Altındağ ilçesi ve sığınmacılarla yaşama biraz daha uzak olan Çankaya ilçesinde yaşayan halkın sosyal baskınlık ve empati yönelimlerinin göçmenleri tehdit olarak görmelerinde ne kadar etkili olduğu iki ilçe için kurulan iki model ile karşılaştırılmıştır. Her iki ilçe için kurulan modeller veriye uyumlu olduğu için modelin doğruluğu %95 güvenle kabul edilmiştir.

Çalışma mekandan bağımsız yerel halkın sosyal baskınlık yöneliminin Suriyeli mültecileri sosyoekonomik ve politik tehdit olarak görme üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bulgular her iki ilçe için de sosyal yönden baskın olan kişilerin Suriyelileri hem sosyoekonomik hem de politik yönden tehdit olarak gördüğünü göstermektedir. Sosyal yönden üstün olduğunu düşünen kişilerin, Suriyeliler ile yaşamı her yönden kendileri için tehdit olarak görmesi beklenen bir sonuçtur. Bu bağlamda elde edilen istatistiki veri mekansal bağlamda fark saptamamıştır. Yerleşim birimindeki mülteci oranındaki farklılık yani fiziksel mesafenin yakınlığı veya uzaklığının sosyal uzaklığı etkilemediği görülmüştür. Sosyal uzaklık kavramını ilk kez ortaya artan Park (1924) kişilerin ötekilerle ilişki kurmada hazır oldukları yakınlık derecesini gösterir. Park gibi yukarıda belirttiğimiz gibi sosyal uzaklığı Williams (1964) ilişkide yakınlığın kabulüne dair gönülsüzlük olarak açıklar. Sosyal baskınlığı olanların aynı zamanda Suriyelileri tehdit olarak görüşünde fiziksel yakınlıkta dahi sosyal mesafenin çalıştığı görülmektedir. İki ilçe arasındaki sosyoekonomik düzey farklılığını makalenin başında belirtmiştik, ancak bu değişkenler analize dahil edilmediğinden bir çıkarımda bulunamayız.

Çalışma her iki ilçede yaşayan yerel halkın sosyal baskınlık ve sosyal eşitlik yönelimlerinin Suriyelileri sosyoekonomik bir tehdit olarak görmeleri ile ilişkisini saptarken, empati yönelimiyle bir ilişkisi olmadığı görülmüştür. Diğer bir deyişle; Suriyeli mültecileri sosyoekonomik tehdit olarak okuma üzerinde sosyal baskınlık ve eşitlik yönelimlerinin etkisi düşünülebilecekken, empati yöneliminin etkisinin kesinlikle olmayışı yine mekandan bağımsız genel bir istatistiki bulgudur.

Bu mekansal farklılık tanımayan iki bulgu toplumsal zeminde Türkiye'deki yerel halkın Suriyeli mültecilere karşı genel tutumlarını ortaya koymaktadır: (i) Sosyal baskınlık yönelimi mültecileri sosyoekonomik ve politik bir tehdit olarak okuma anlamında kritiktir. (ii) Sosyal eşitlik yöneliminin mültecileri sosyoekonomik tehdit olarak okuma ile ilişkilidir. (iii) Empati yöneliminin mültecileri sosyoekonomik tehdit olarak okuma ile ilişkisi bulunamamıştır.

Mekansal farklılığın altını çizen SBET YEM ile elde edilen istatistiki bulgular ise şöyledir. Çankaya ilçesi için sosyal eşitlik yönelimi arttıkça Suriyelileri politik ve sosyoekonomik tehdit olarak okumada azalma olduğu görülmektedir. Fakat Altındağ ilçesinde sosyal eşitlik yönelimi artarken sadece sosyoekonomik tehdit yöneliminin azaldığı söylenebilirken, Suriyelileri politik bir tehdit olarak görmesiyle anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Bulguları bir başka şekilde ifade edecek olursak; Çankaya ilçesinde sosyal eşitlik ve empati yönelimlerinin Suriyelileri politik bir tehdit olarak görme ile ilişkisi varken, Altındağ'da yaşayan yerel halkın sosyal eşitlik ve empati yönelimlerinin Suriyelileri politik bir tehdit olarak görmesiyle ilişkisi yoktur.

Empati yönelimi yüksek olan kişiler, sadece Çankaya ilçesinde Suriyelileri politik tehdit olarak görmektedir, fakat sosyoekonomik olarak empati yöneliminin hem Altındağ hem de Çankaya ilçesinde anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Aslında empati yönelimi ile politik tehdit olarak görme arasındaki ilişkinin negatif olması beklenir. Çalışmadaki Çankaya örneğindeki bulgudaki ilgili ilişkinin pozitif çıkmasının sebebinin çalışmadaki empati ölçeğinin genel empati tutumunu ölçüyor olmasındandır. Modelde doğrudan Suriyelilere karşı bir empati değişkeni olsaydı, beklenen tablo yakalabilirdi. Sonucun bu şekilde çıkmış olması bize genel empati tutumundan ayrı çalışan Suriyelilere dair sosyal mesafeyi göstermektedir. Buradan Çankaya ilçesindeki

kişilerin Suriyeli mülteciler ile iç içe yaşamamasından dolayı Suriyeliler ile ilgili problemlerin politik olarak çözülmesinden yana olduğu; fakat empati yönelimlerinin etkisinin ön planda olmasıyla birlikte yaşamlarının sorun olacağı düşüncesinde oldukları tahmin edilebilir.

Her iki ilçede de yaşayan yerel halkın Suriyelilere yönelik oluşturdukları baskın tutumlarından dolayı sosyoekonomik ve politik yönden bir tehdit hissiyatı içerisinde olduğunu belirtmiştik. Çankaya ilçesinde ve Altındağ ilçesinde Suriyeli mültecilere karşı empatik yönelimin onları sosyoekonomik bir tehdit görme ile ilişkisi yok iken, Çankaya ilçesinde yaşayan yerel halkın Suriyeliler ile iç içe yaşamamasından dolayı farklı empatik yönelimlerinin Suriyeli mültecileri politik bir tehdit olarak görmeleriyle alakası olduğu söylenebilir. Altındağ ilçesinde farklı etnik grupların bulunması ve yıllardan beri göçmenlerin en sık tercih ettiği bölge olmasından dolayı, yerel halkın empatik bakışları Suriyeli mültecileri politik bir tehdit olarak okumamalarını sağlamış görülmektedir. Mülteciler ile temasın görece yüksek olduğu Altındağ'da empati yönelimi ile ilişkide Suriyelileri politik bir tehdit olarak okumanın azaldığı vurgulanabilir. Diğer bir deyişle, çalışmamız Gruplararası Temas Kuramını sadece genel empati tutumu ile politik tehdit arasındaki ilişkide onamaktadır. Bunun dışında temasın artmasının yani fiziksel mesafenin azalmasının Suriyelileri tehdit olarak algılamada doğrudan bir etkisi görülmemiştir. Öte yandan bulgular sosyoekonomik seviyenin yüksek olduğu ilçede (Çankaya) Blalock'un (1967) hem sosyoekonomik tehdit hem de politik tehdit hipotezlerinin reddi mümkün olmamıştır, sosyoekonomik seviyenin görece düşük olduğu ilçede (Altındağ) ise sadece sosyoekonomik tehdit hipotezi desteklenmiştir.

Araştırmanın kısıtlılıklarından karşılaştırılan yerleşim birimlerindeki mülteci oranlarının dışındaki diğer değişkenlerin tam olarak kontrollü olamamasından kaynaklanmaktadır. İleriki çalışmalarda özellikle katılımcıların ekonomik, sosyal ve kültürel sermayelerindeki yani sosyoekonomik statü ve eğitim seviyelerindeki farklılığın kontrol edilmesinin modeli etkileyebileceği düşünülmelidir. Suriyeli mültecilerin toplum içerisindeki statüleri artarsa, her iki ilçede de Suriyelileri tehdit olarak okumanın azalacağı beklenebilir. Özellikle sosyal statünün artırılması kapsamında, Suriyelilerin her iki ilçede de sosyal uyumunu sağlayacak çalışmalar ve projeler yapılması önemlidir.

Kaynakça

- Akbaş, G. (2010). *Social Identity and Intergroup Relations: The Case of Alevis and Sunnis in Amasya*. (Yüksek Lisans Tezi). O.D.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Allport, G. (1954). *The Nature of Prejudice*. New York: Doubleday.
- Bash, H. H. (2014). *Dominant Group*, Salem Press Encyclopedia.
- Birleşmiş Milletler. (1948). *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*. Türkçeye Çeviri: Türkiye Büyük Milletler Meclisi web sayfası. <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf> Erişim tarihi: 14.08.2018.
- Birleşmiş Milletler. (1951) *1951 BM Cenevre Sözleşmesi: Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme*. Türkçeye çeviri: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü web sayfası. <http://www.goc.gov.tr/files/files/multec%C4%B1ler%C4%B1nhukuk%C4%B1statusune%C4%B1%C4%B1sk%C4%B1sozlesme.pdf> Erişim tarihi: 14.08.2018.
- Ballock, H. M., Jr. (1967). *Toward a Theory of Minority-Group Relations*. Capricorn Books.
- Bogardus, E. S. (1959). *Social distance*. Yellow Springs, OH: Antioch.
- Byrne, B. M. (2008). *Structural Equation Modelling with EQS: basic concepts, applications and programming*, Routledge, New York.
- Davis, M. H. (1983). Measuring Individual Differences in Empathy: Evidence for a Multidimensional Approach, *Journal of Personality and Social Psychology*, 44(1), 113-126.
- Dixon, J. C. ve Rosenbaum, M. S. (2004). Nice to Know You? Testing Contact, Cultural, and Group Threat Theories of Anti-Black and Anti-Hispanic Stereotypes, *Social Science Quarterly*, 85, 257-280.
- Eitle, D., D'Alessio, S. J., ve Stolzenberg, L. (2002). Racial threat and social control: A test of the political, economic, and threat of black crime hypotheses. *Social Forces*, 81(2), 557-576.
- Eroğlu, D., Cohen, J. H. ve Sirkeci, İ. (2016). *Turkish Migration Selected Papers* (Migration Series). London: Transnational Press London.
- Fultz, J. ve Schafer, E., D. (2013). *Altruism, Cooperation and Empathy*, Salem Press Encyclopedia of Hea.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM). (2016).

- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM). (2018). Geçici Koruma İstatistikleri. http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik Erişim Tarihi:15.05.2018 Veri Yayın Tarihi: 10.05.2018
- Hogan, R. (1969). Development of an Empathy Scale, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 33(3), 307-316.
- Jost, J. T. ve Thompson, E. P. (2000). A Measure of Emotional Empathy, *Journal of Experimental Social Psychology*, 36, 209-232.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok değişkenli İstatistik Teknikleri*, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Ankara.
- Karaoğlu, E. (2015). *The Role of Social Dominance Orientatiton, Empathy and Perceived Threat in Predicting Prejudice of Turkish Citizens Towards Syrian Immigrants*. (Yüksek Lisans Tezi). O.D.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Keleş, S. Ç., Aral, T., Yıldırım, M., Kurtoğlu, E., ve Sunata, U. (2016). Attitudes of Turkish youth toward Syrian refugees in respect to youths' gender, income, education, and city: A Scale Development Study. *Turkish Migration 2016 Selected Papers*, Transnational Press London, 155-163.
- Mehrabian, A. ve Epstein N. (1972). A Measure of Emotional Empathy, *Journal of Personality*, 40(4), 525-543.
- Meydan, C. H. ve Şeşen, H. (2015). *Yapısal Eşitlik Modellemesi: Amos Uygulamaları*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Park, R. E. (1924). The concept of social distance: As applied to the study of racial relations. *Journal of applied sociology*, 8, 339-334.
- Pettigrew, T. F. (1998). Intergroup Contact Theory, *Annual Review of Psychology*, 491, 65-85.
- Pettigrew, T. F. ve Tropp, L. R. (2006). A Meta-Analytic Test Of Intergroup Contact Theory, *Journal of Personality and Social Psychology*, 905, 751.
- Pettigrew, T. F. ve Tropp, L. (2008). How Does Intergroup Contact Reduce Prejudice? Meta-Analytic Tests Of Three Mediators, *European Journal of Social Psychology*, 38, 922-934.
- Pratto, F., Sidanius, J., ve Levin, S. (2006). Social dominance theory and the dynamics of intergroup relations: Taking stock and looking forward. *European review of social psychology*, 17(1), 271-320.

- Schumacker, R. E. ve Lomax, R. G. (2004). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modelling*, Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey.
- Sidanius, J., Cling, B. J., ve Pratto, F. (1991). Ranking and Linking as a Function of Sex and Gender Role Attitudes, *Journal Social Issues*, 47(3), 131-149.
- Spreng, R. N. G., Mckinnon, M. C., Mar, R. A., ve Levine, B. (2009). The Toronto Empathy Questionnaire: Scale Development and Initial Validation of a Factor-Analytic Solution to Multiple Empathy Measures, *Journal of Personality Assessment*, 91(1), 62-71.
- Stephan, W. G., Ybarra, O., ve Bachman, G. (1999). Prejudice Towards Immigrants, *Journal of Applied Social Psychology*, 29(11), 2221-2237.
- Stephan, W. G. ve Renfro, L. C. (2002). The Role Of Threats In Intergroup Relations. In Mackie, D., Smith, E. (Eds.), *From Prejudice to Intergroup Emotions*, pp. 191-207. Psychology Press, New York.
- Voci, A. ve Hewstone, M. (2003). Intergroup Contact And Prejudice Towards Immigrants In Italy: The Mediation Role Of Intergroup Anxiety And The Moderational Role Of Group Salience, *Group Processes and Intergroup Relations*, 6, 37-54.
- Williams, R. M., Jr. (1964). *Strangers next door: Ethnic relations in American communities*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

EK 1

Sosyal Baskınlık Yönelim Ölçeği

-
- Gelirleri olabildiğince eşit hale getirmek için çabalamalıyız.(SYE)
 - Belirli grupların üstte, diğer grupların ise altta olması iyi bir şeydir.(SYB)
 - Daha alttaki gruplar yerlerini bilmelidir.(SYB)
 - Farklı grupların koşullarını eşitlemek için elimizden geleni yapmalıyız.(SYE)
 - Tüm gruplar eşit olabilseydi iyi olurdu.(SYE)
 - Bazen diğer gruplara hadleri bildirilmelidir.(SYB)
 - Toplumda gruplar arası eşitliği arttırmalıyız.(SYE)
 - Eğer farklı gruplara daha eşit davransaydık daha az sorunumuz olurdu.(SYE)
 - Bazı gruplar diğerlerinden daha üstündür.(SYB)
 - Grupların eşitliği idealimiz olmalıdır.(SYE)
 - Hayatta öne geçmek için bazen diğer grupların üstüne basmak gereklidir
 - Tüm gruplara hayatta eşit şans verilmelidir.(SYE)
-

EK 2

Empati Ölçeği

-
- Başka birine saygısızca davranılması beni kızdırır.
 - Başkalarını iyi hissettirmekten mutlu olurum.
 - Maddi durumu benden daha kötü kişilere karşı kendimi hassas hissederim.
 - Başkaları aksini belirtirken bile mutsuz olduklarını anlayabilirim.
 - Kendimi diğer insanların ruh halleriyle uyum içinde bulurum.
 - Üzgün biri gördüğümde yardım etmek için güçlü bir dürtü hissederim.
 - Üzerinden fayda sağlanan biri gördüğümde ona karşı korumacı hissederim.
-

EK 3

Tehdit Ölçeği

-
- Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye bir katkıda bulunmadıkları halde ülkenin kaynaklarını kullandıklarını düşünüyorum.(THDTP)
 - Şehir merkezinde Suriyeli mülteci görmek beni rahatsız eder.(THDTSE)
 - Suriyeli mültecilerle komsu olmaktan rahatsızlık duymam.(THDTSE)
 - Suriyeli mültecilerin bulaşıcı hastalık taşıma olasılığı beni tedirgin eder.(THDTSE)
 - Suriyeli bir mülteci ile arkadaş olmaktan kaçınıyorum.(THDTSE)
 - Suriyeli mültecilere Türkiye'nin yardım etmesi beni gururlandırıyor.(THDTP)
 - Suriyeli mültecilerin Türkiye'deki çalışanların iş olanaklarını kısıtladıklarını düşünüyorum.(THDTP)
 - Suriyeli mültecilerin suç oranını arttırdıklarını düşünüyorum.(THDTSE)
 - Suriyeli mültecilere vatandaşlık hakkı tanınması beni rahatsız eder.(THDTP)
 - Suriyeli mültecilerin yararına düzenlenen sosyal sorumluluk projelerine gönüllü olmak isterim.(THDTSE)
 - Suriyeli mültecilerin Türk halkı tarafından dışlanması beni rahatsız ediyor. (THDTSE)
-

